

TUEKSI VALMISTAVAN OPETUKSEN VALMISTELUUN JA TOTEUTUKSEEN ESIOPETUKSESSA

Tähän materiaaliin on koottu asioita, jotka on hyvä huomioida, kun esiopetusryhmässä aloittaa lapsi, jolla on päätös perusopetukseen valmistavasta opetuksesta esiopetuksessa. Materiaali on mukailtu Helsingin perusopetuksen inklusiivisen valmistavan opetuksen alkuun tehdystä oppaasta.

Asioita ei ole tarkoitettu vain esiopettajan toteutettavaksi, vaan työ on tarkoitus jakaa ryhmän/ ryhmien henkilöstön kesken. Valmistavan opetuksen suunnittelusta ja toteutumisesta vastaa esiopettaja, mutta koko ryhmä toteuttaa lapsikohtaisesti laaditun opinto-ohjelman mukaista toimintaa. Alueen varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä (S2) -opettaja on ryhmän pedagogisena tukena opinto-ohjelman laatimisessa, toiminnan suunnittelussa sekä opinto-ohjelman toteutumisen arvioinnissa.

Jokainen toimipiste luo omat toimivat käytäntönsä niin, että koko henkilöstö on tietoinen, mitä valmistava opetus tarkoittaa ja edellyttää, jotta valmistava opetus esiopetuksessa varmasti toteutuu.

Perusopetukseen valmistavaa opetusta esiopetuksessa annetaan 24 tuntia viikossa. Se toteutetaan inklusiivisesti osana esiopetusryhmän toimintaa. Esiopetuksen tavoitteita toteutetaan soveltuvin osin painottaen kielitietoista toimintaa, laaja-alaista osaamista ja monipuolista suomen kielen opetusta. Opetuksessa käytetään monipuolisia menetelmiä huomioiden lapsen edellytykset, tarpeet ja kiinnostuksen kohteet.

Valmistavan opetuksen tavoitteena on suomen kielen taitojen kehittyminen (kehittyvä alkeiskielitaito A1) sekä oppimisvalmiuksien ja ryhmässä toimimisen taitojen saaminen. Toiminnan tavoitteet määritellään henkilökohtaisessa opinto-ohjelmassa.

Suunniteltaessa opinto-ohjelmaa huomioidaan oppimisen ja opetuksen kokonaisvaltaisuus ja se, että lapsi oppii kaikkialla ja kaikissa tilanteissa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Sisällys

1. ENNEN VALMISTAVAN OPETUKSEN ALKUA	2
2. LAPSEN ALOITTAESSA ESIOPETUKSEN	3
3. VALMISTAVAAN OPETUKSEEN HAKEMINEN	3
4. LAPSEN ALOITETTUA ESIOPETUSRYHMÄSSÄ.....	4
5. ENSIMMÄISILLÄ VIIKOILLA	4
6. LEOPS-KESKUSTELU JA OPINTO-OHJELMAN LAATIMINEN.....	5
7. OPINTO-OHJELMAN ARVIOINTI	6
9. LIITE: KESKUSTELUN TUEKSI TIETOA HUOLTAJILLE PERUSOPETUKSEEN VALMISTAVASTA OPETUKSESTA.....	7

1. ENNEN VALMISTAVAN OPETUKSEN ALKUA

Mikäli lapsi on varhaiskasvatuksessa esiopetusvuotta edeltävänä vuonna ja suomen kielen taidot ovat edelleen vähäiset:

- Lapsi voi saada valmistavaa opetusta esiopetuksessa, jos suomen kielen taidot jäävät alle kehittyvän alkeiskielitaidon (A1).
- Ota yhteys alueesi varhaiskasvatuksen S2-opettajaan saadaksesi lisätietoa:
 - Suomen kielen taitoa havainnoidaan, dokumentoidaan ja arvioidaan.
 - Käydään keskustelu huoltajien kanssa (varhaiskasvatuksen S2-opettaja mukana).
 - Mikäli huoltajat päättävät hakea lapselle valmistavaa opetusta, he täyttävät hakemuksen (tarkemmin kohdassa 3.)

Käytännön asioiden suunnitteleminen ja varautuminen etukäteen tukevat lapsen valmistavan opetuksen aloittamista ja henkilöstön työtä.

- Saatuasi tiedon, että ryhmääsi on tulossa lapsi, jolla on tarve perusopetukseen valmistavaan opetukseen, ole yhteydessä alueesi varhaiskasvatuksen S2-opettajaan ja sovi hänen kanssaan tapaaminen.
- Toimipisteessä on hyvä etukäteen keskustella valmistavan opetuksen alkamisesta esiopetusryhmässä ja mitä se yhteistyön kannalta merkitsee. Koko työyhteisön on hyvä olla tietoinen valmistavan opetuksen käytänteistä ja mitä sen toteuttaminen edellyttää.
- Mikäli valmistavaa opetusta saavia lapsia on useammassa esiopetusryhmässä, esiopettajien on hyvä tehdä yhteistyötä ja suunnitella yhteisiä käytäntöjä toiminnan toteuttamiseksi.
- Tutustu: Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelma (2016), Helsingin kaupungin suomenkielisen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma (2016), KieliPeda-työväline (2020), Kotoutumisen tuen käsikirja – Tukimateriaali Helsingin varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen henkilökunnalle maahan muuttaneiden perheiden vastaanottamiseen ja kotoutumisen tukemiseen (2020).
- Sopikaa etukäteen lapsen kanssa käytettävistä kuvista, oppimisleleistä, kirjoista ja muusta materiaalista.
- Suunnitelkaa etukäteen alustava aikataulu valmistavalle opetukselle (24t/vko). Miten lapsen valmistava opetus toteutetaan esiopetuksen toiminnassa (20t/vko) esiopetuksen tavoitteita soveltuvasti noudattaen ja suomen kielen opetusta painottaen? Mitä käytännön järjestelyjä on tarpeen tehdä, että lisäksi kohdennettu (4t/vko) suomen kielen opetus toteutuu monipuolisesti? (Varhaiskasvatuksen S2-opettajan tuki.)
- Lapsiryhmälle on hyvä kertoa, että ryhmässä aloittaa lapsi, joka ei vielä osaa suomea. Lasten kanssa voidaan yhdessä pohtia, miten uusi lapsi tuntisi olonsa hyväksi ja turvallisiksi uudessa ympäristössä.
- Kannattaa huomioida vertaistuen ja omakielisen tuen mahdollisuudet.

Muita huomioita:

Non-verbaalisen viestinnän merkitys on erityisen suuri, kun lapsi ei vielä osaa suomen kieltä. Äänensävyllä, eleillä ja ilmeillä luodaan turvallinen olo lapselle.

Asioiden, ohjeiden sekä toiminnan kuvallistaminen, keskeisten käsitteiden nimeäminen ja havainnollistaminen auttaa lasta sekä koko ryhmää. Lapselle turvataan mahdollisuus vuorovaikutukseen esim. kuvakorttien ja piirtämisen avulla. Tabletti on myös hyvä tuki opetuksessa (esim. Googlen kuvahaku sekä Googlen kääntäjä, oppimispelit, kuvaaminen ja äänitysmahdollisuus).

2. LAPSEN ALOITTAESSA ESIOPETUKSEN

- Sovi aloituskeskustelu huoltajien kanssa mahdollisimman pian ja tarvittaessa varaa tulkki.
- Varmista lapsen kutsumanimi ja sen ääntämys, kieli/ kielet ja huoltajan yhteystiedot.
- Anna lapselle riittävästi mahdollisuuksia ja aikaa fyysiseen oppimisympäristöön tutustumiseen.
- Tue lapsen integroitumista ryhmään ja huomioi hänen tarpeensa turvallisuuden tunteeseen mahdollistamalla hänen kiinnittymisensä ainakin yhteen ryhmän aikuisista (sijoittaminen viereen esim. ruokailuissa).
- Muista selkeä puhetapa ja puheen havainnollistaminen ja konkretisoiminen.

3. VALMISTAVAAN OPETUKSEEN HAKEMINEN

- Varaa riittävästi aikaa (1-1,5t).
- Sovi alueesi varhaiskasvatuksen S2-opettajan kanssa keskusteluun osallistumisesta.
- Mahdollisten aloituskeskusteluun liittyvien asioiden lisäksi:
 - Sovi, miten esiopetuksesta viestitään huoltajille: kuvitettu reissuvihko, selkokieliset (teksti)viestit, valokuvat päiväohjelmasta tms.
- Tarkista huoltajilta ja tietojärjestelmästä perheen kielet.
- Selvitä huoltajilta, miten lapsi käyttää äidinkieltään/ -kieliään.
 - Apukysymyksiä löydät Ota koppi -ohjelmasta (s.20)
- Kerro perusopetukseen valmistavan opetuksen mahdollisuudesta, sen ainutkertaisuudesta, kevätkaudella kesken esiopetusvuoden valmistavan opetuksen aloittaneilla sen jatkamismahdollisuudesta 1. luokalla ja siitä, että huoltajat tekevät päätöksen hakemisesta. Katso liite: Keskustelun tueksi tietoa perusopetukseen valmistavasta opetuksesta huoltajille.
- Täytetään hakemus
- Kerro, että lapselle laaditaan opinto-ohjelma (varhaiskasvatuksen S2-opettajan tuki), jota tarkennetaan sekä toteutumista seurataan ja arvioidaan huoltajien kanssa.
- Sovi LEOPS-keskustelu, jossa opinto-ohjelman sisällöistä keskustellaan.

- Opinto-ohjelman toteutumista arvioidaan ja tarkennetaan ainakin valmistavan opetuksen puolivälissä.
- Sovi varhaiskasvatuksen S2-opettajan kanssa alustavan opinto-ohjelman valmistelusta ja kirjaamisesta.

4. LAPSEN ALOITETTUA ESIOPETUSRYHMÄSSÄ

- Panosta ryhmäytymiseen: aloita esimerkiksi toivottamalla lapsi tervetulleeksi yhteisellä laululla, taputuksilla tai kättelemällä (esim. aamupiirissä).
- Huolehdi, että päivä-/viikko-ohjelma on selkeästi kuvitettu ja esillä niin, että lapsen on mahdollista siitä seurata ajan kulumista.
- Harjoittele lapsen kanssa kuvien käyttöä välineinä ja menetelminä. Kuvien käyttäminen hidastaa oman puheesi rytmiiä, selkiyttää ilmaisuasi ja tukee lapsen ymmärtämistä.
- Lapselle voi antaa vihon, jossa on kuvat tärkeimmistä sanoista (ulos, wc, ruokailu, jono, lähdetään jne.).
- Kokoa lapsen käyttöön kuvanippu tai valintataulukko, jossa on toiminnan kuvia. Lapsen tulee voida ilmaista itseään ja tehdä valintoja.
- Mieti, ketkä voisivat olla samassa pienryhmässä auttamassa lasta tutustumaan ryhmään: esittelemällä kavereita, leikkipaikkoja, -välineitä, tiloja ja muita lasten kannalta tärkeitä paikkoja.

Muita huomioita:

Suomen kieltä harjoitellaan kaikissa tilanteissa, joten opettaja (ja koko työyhteisö) toimii suomen kielen mallina kaikissa tilanteissa. Toiminta tulee suunnitella sellaiseksi, että lapsen suomen kieli voi karttua esiopetuksen toiminnassa koko ryhmän kanssa. Toimintaa tulee suunnitella ja tarvittaessa mukauttaa lapsen suomen kielen taitojen mukaan. Lapselle kannattaa varata vaihtoehtoisia lasta kiinnostavia tehtäviä, mikäli seuraaminen ja toimintaan osallistuminen käyvät liian raskaaksi. Lapsen tulee voida tuntea olonsa turvalliseksi, kokea osallisuutta ja onnistumisia erityisesti, kun suomen kielen taito on vielä vähäinen. Positiivinen palaute on erityisen tärkeää.

Huoltajille avataan esiopetuksen sisältöjä ja toimintaa sekä kerrotaan, että koko lapsen esiopetusaika on valmistavaa opetusta. Suomalainen koulujärjestelmä sekä varhaiskasvatus ja esiopetus sen osana ovat monille huoltajille vieraita. Tiedonkulkuun kannattaa kiinnittää erityistä huomiota (esimerkiksi opeteltavien asioiden kokoaminen lapsen mukana kulkevaan vihkoon).

5. ENSIMMÄISILLÄ VIIKOILLA

- Lapsen opinto-ohjelmaa (24t / vko) aletaan valmistella mahdollisimman pian.

- Kannattaa sopia työnjaosta ja alustavasta aikataulutuksesta ("henkilöstön lukujärjestyksestä") ennakkoon. Toimintaa tulee toteuttaa yksilö- ja pienryhmä toimintana sekä koko ryhmän kanssa. Kannattaa myös tehdä yhteistyötä muiden ryhmien kanssa, etenkin, jos naapuriryhmässä on valmistavaa opetusta saavia lapsia.
- Panosta aktiivisesti ryhmäytymiseen ja kaverisuhteiden muodostumiseen. Kannusta myös muita lapsia opettamaan leikkien kieltä ja näyttämään, miten ryhmässä toimitaan. Kun lapsi kokee olonsa tervetulleeksi, hänen on helpompi sopeutua uuteen ympäristöön.
- Lapselle kannattaa koota valmiiksi tehtäviä, joita hän tehdä itsenäisesti tai pienellä avustuksella. Huomioi lapsen tarvitsema kuvatuki ja havainnollistaminen, puheen hidastaminen ja selkokielinen puhe vuorovaikutuksen tukena kaikessa esiopetuksen toiminnassa.
- Varmista, mitä lapsi on ymmärtänyt. Suomen kielen taitojen lähtötilannetta ja edistymistä voi kartoittaa vaikkapa kuvista ja kuvakirjoista, joita ryhmässä on käytössä.

Muita huomioita:

Yhteydenpito kotiin on tärkeää. Huoltajien kanssa tulee sopia yhteydenpitokeinoista ja pitää kiinni tehdystä sopimuksesta. Vanhempien mahdollinen lukutaidottomuus suomen kielessä on huomioitava yhteydenpidossa.

Lapsen osallisuuden ja turvallisuuden tunteen kannalta on tärkeää, että henkilöstö käyttää aktiivisesti kuvia. Päivä- ja viikkosuunnitelman tulee olla selkeästi esillä lapsen ja huoltajien nähtävillä. Toiminnan struktuuri ja selkeä toimintaympäristö jäsentävät ja helpottavat lapsen integroitumista ryhmään.

6. LEOPS-KESKUSTELU JA OPINTO-OHJELMAN LAATIMINEN

- Esittele valmistelemasi opinto-ohjelma huoltajille ja tarkenna sitä keskustelun pohjalta. On hyvä kertoa, miten lapsi tässä vaiheessa toimii ryhmässä. Kysy, mitä lapsi on kertonut esiopetuksesta ja mitä hän toivoisi oppivansa.
- Opinto-ohjelman laatimisessa huomioidaan lapsen kiinnostuksen kohteet, oppimisen edellytykset ja tarpeet.
- Sovi, milloin arvioitte opinto-ohjelman toteutumista ja keskustellette lapsen suomen kielen taitojen edistymisestä.
- Lapsen valmistavan opetuksen opinto-ohjelma kirjataan osaksi lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa (Leops).
- Opinto-ohjelman mukaista toimintaa suunnitellaan esiopetusryhmän henkilöstön yhteistyönä, jotta kaikilla on yhteinen ymmärrys valmistavan opetuksen toiminnan tavoitteista.
- Suunnittele tiimisi kanssa aikataulu vastaamaan lapsen tarpeita: mitä, milloin ja missä tapahtuu ja kuka vastaa toteutuksesta.
- Henkilöstön tehtävä on mahdollistaa lapsen osallisuus vuorovaikutukseen toisten kanssa kaikessa esiopetuksen toiminnan tilanteissa.

Muita huomioita:

Ei tarvitse huolestua, jos lapsi ei tunnu ymmärtävän suomea vielä ensimmäisinä viikkoina tai alkavan puhua sitä ensimmäisten kuukausien aikana. Alussa oppija omaksuu ja prosessoi uutta kieltä mutta ei välttämättä aina itse sitä vielä tuota. Lapsen osallisuutta ja oppimista tuetaan alusta saakka toiminnallisilla menetelmillä. Kaikissa tilanteissa vuorovaikutuksen tukemiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Esimerkiksi kahdenkeskisissä kuvakirjan lukemisen tilanteissa lapsen kanssa hänelle osoitetaan ja sanoitetaan kuvan tapahtumia sekä nimetään esineitä ja asioita. Häntä rohkaistaan näyttämään tunnistamiaan kuvissa olevia asioita ja tapahtumia. Toistoilla on suuri merkitys kielen omaksumisessa ja siksi opetettavat sisällöt nivotaan kaikkeen toimintaan.

7. OPINTO-OHJELMAN ARVIOINTI

Opinto-ohjelman toteutumista ja sisältöä tulee arvioida säännöllisesti. Varaudu arvioimaan opinto-ohjelmaa huoltajien kanssa valmistavan opetuksen puolivälissä ja esiopetuksen päättyessä sekä aina tarpeen mukaan.

- Havainnoi, millaiset asiat lasta kiinnostavat esiopetuksessa, miten hän ottaa kontaktia toisiin, vastaa vuorovaikutusaloitteisiin sekä miten ymmärtää ja käyttää suomen kieltä.
- Huoltajien kanssa keskustellaan suomen kielen taitojen edistymisestä: mitä lapsi on alkanut ymmärtää ja mitä hän itse tuottaa suomen kielellä sekä miten opetuksessa edetään.
- Lapsen opinto-ohjelman arvio siirtyy kouluun Leopsin mukana.
- Opinto-ohjelman toteutumisen arvioon esiopetuksen päättyessä kirjataan valmistavan opetuksen aloitus- ja päättymispäivämäärä.
- Siirtoneuvottelussa koulun edustajan kanssa kerrotaan opinto-ohjelman pohjalta lapsen suomen kielen opetuksen sisällöistä ja suomen kielen taitojen ja valmiuksien edistymisestä.
- Tukenasi arvioinnissa on alueesi varhaiskasvatuksen S2-opettaja.

Tueksi valmistavan opetuksen valmisteluun ja toteutukseen esiopetuksessa -materiaalin pohjana on käytetty Opas opettajalle inklusiivisen valmistavan opetuksen alkuun -materiaalia. (Laakavuoren ala-asteen koulu, Meri-Rastilan ala-asteen koulu sekä Anna Palo, Irina Haahtela, Lotta Karlsson ja Linda Fischer. Toimitus: Raigo Megerild ja Elina Kesäniemi, Helsingin kaupungin opetusvirasto 3.5.2017. Editoitu 23.8.2017)

Tueksi valmistavan opetuksen valmisteluun ja toteutukseen esiopetuksessa -materiaalin tekijät: Haaraoja Tiina ja Gyekye Marjaana 20.6.2018 (päivitetty 15.8.2021)

9. LIITE: KESKUSTELUN TUEKSI TIETOA HUOLTAJILLE PERUSOPETUKSEEN VALMISTAVASTA OPETUKSESTA

Lapsesi saa esiopetusta päiväkoti _____.

Lapsesi tarvitsee tukea suomen kielen oppimisessa. Voit hakea lapsellesi perusopetukseen valmistavaa opetusta. Perusopetukseen valmistavaa opetusta järjestetään lapsille, jotka eivät vielä osaa suomea tai osaavat sitä hyvin vähän (kielitaito on alle kehittyvän alkeiskielitaidon tason). Valmistavaa opetusta voivat saada vasta Suomeen muuttaneet tai Suomessa syntyneet lapset.

Perusopetukseen valmistava opetus on huoltajien valinta. Huoltajat täyttävät erillisen hakemuksen. Valmistavaa opetusta voi saada yhden vuoden ajan. Valmistavassa opetuksessa on samat loma-ajat kuin esiopetuksessa.

Miten valmistava opetus järjestetään:

Valmistavan opetuksen aikana vahvistetaan lapsen suomen kielen taitoja ja kouluvalmiuksia. Lapsi saa valmistavaa opetusta tavallisessa esiopetuksen ryhmässä. Suomea opitaan esiopetuksen osana 20 tuntia viikossa ja lisäksi 4 tuntia viikossa pienryhmässä. Kieltä opetetaan jatkuvasti arjen tilanteissa sekä laulujen, pelien, leikkien ja tarinoiden avulla. Lapsen kielitaito huomioidaan myös ohjeiden antamisessa sekä leikeissä toisten lasten kanssa.

Lapselle tehdään Lapsen esiopetuksen oppimisen suunnitelma (LEOPS) ja valmistavan opetuksen opinto-ohjelma, johon kirjataan mitä ja miten suomen kielen oppimista tuetaan. Lapsen suomen kielen oppimista seurataan ja arvioidaan yhdessä suomi toisena kielenä -opettajan kanssa.

Äidinkielen merkitys:

Vanhempien on tärkeää vahvistaa lapsen omia kieliä kotona. Vahva äidinkieli on pohja uuden kielen oppimiselle.

Kouluun siirtyminen:

Esiopetuksen päätyttyä lapsi siirtyy kouluun. Opinto-ohjelman toteutumisen arviointi siirretään Leopsin mukana kouluun tiedoksi lapsen opettajalle. Valmistavaa opetus voi jatkua koulussa, jos valmistavan opetuksen aikaa (yhteensä yksi toimintavuosi) on vielä jäljellä ja lapsen suomen kielen taidot jäävät alle kehittyvän alkeiskielitaidon (A1). Huoltajat täyttävät hakemuslomakkeen koulua varten. Alueen S2-opettaja on tarvittaessa apuna.